

Gezondheidszorg in het Graafschap van Zutphen

In de periode 1775-1795 heerste er in Nederland en ook in het Schoutambt van Zutphen bloeddiarree, persloop of rode loop en wat wij tegenwoordig dysenterie noemen. Vele mensen zijn hieraan overleden en de overheid gaf opdracht om een handboekje te publiceren ter voorkoming, bestrijding en het omgaan met de ziekte. Dat de gezondheidszorg en hygiënische omstandigheden verre van ideaal waren en de kennis veelal ontbrak over de oorzaak van de ziekte, is er toch op allerlei manieren geprobeerd om dit tot staan te brengen.

GENEESKUNDIGE
VOORBEHOEDING
TEGENS DE ZICH OPENBARENDE
P E R S - L O O P ,

OP AANSCHRYVING VAN HET PROVINTIAAL COLLEGIE
VAN POLITIE, FINANTIE EN ALGEMEEN
WELZYN IN GELDERLAND,

OPGEGEVEN EN ONTWERPEN
DOOR

R. F O R S T E N ,
ARCHIATER DEZER PROVINTIE.

Twee vragen verlangd een ieder, terwyl de Pers-Loop zich hier en daar in deze Provintie geopenbaard heeft, beantwoord te zien.

I. Wat moet een Gezonde doen of laten, ten einde
A min-

minder vatbaar te zyn voor deze Ziekte, en meer beveiligd tegens de Besmetting?

II. Hoe moet men handelen omtrend de Zieken, ten einde te verhoeden, dat de Besmetting zich niet verspreide?

Betrekkelijk de eerste Vrage.

1. De Gezonde vermyde, zo veel mogelyk, de Besmetting, doch laate zich geenzinds door angstvallige zorg voor de Ziekte slingeren, of te rug houden van zyne plichten omtrend de Zieken: Hy leeve gerust, in een volkomen vertrouwen op Gods waakzame Voorzienigheid, zonder roekeloos te zyn.
2. Hy houde een goede Leef-regel, neeme dagelyks beweging, vermyde de guure nacht-lucht, regen, mist en wind, zo veel mogelyk, hy zorge, door zich behoorlyk te kleeden en te beschutten, dat de huiduitwafeming niet worde onderdrukt: Hy zy steeds zindelyk op zyn Lichaam, en houde het zelve, zo veel doenlyk, rein.
3. Hy eete matig de gewoone Voedzels, voor al de zulken, die moeijelyk te verteeren zyn, dus zy hy sober in het gebruik van Vleesch, vooral van Varkens-Vleesch, Spek, oud of gerookt Vleesch, Visch, vooral gezouten, gerookte of gedroogde Visch, Boonen

- nen, witte Kool, ook gebruike hy spaarzaam onge-
gerezzen Gebak en ongaar Brood.
4. Veilig stille hy den honger door het gebruik van allerlei Grutten, Groentens, Wortelen, Knollen, Aard-Appelen enz., Vruchten, zo wel gaar als raauw, zyn zeer geschikt, zelfs voor de Zieken.
  5. Tot lesfching van den Dorst, is luchtig Bier het best, en verre te verkiezen boven Thee en Coffy, vooral wanneer dezelve in groote hoeveelheid gedronken word; het gebruik van Wyn is, indien zulks matig geschied, zeer goed, zo ook de sterke Drank, doch misbruik van 't een of ander, is ten hoogften nadeelig.
  6. Nimmer begeeve men zich des morgens in de lucht, zonder zyn Lichaam door een gepast ontbyt behoorlyk gesterkt te hebben.
  7. Het gebruik van Geneesmiddelen, vooral van dezulken, die de ontlasting bevorderen, is de Gezonden geenzinds aan te pryzen, wil men een middel, 't welk de werking van Maag en Ingewanden bevordert, en in zo verre dienstig kan zyn, men verschaffe zig twee Lood Aland-Wortel, drie vierde Lood Toppen van duyzend Gulden-Kruyd, drie vierde Lood Curacausche Orange-Schil, en drie agtste Lood Cascarille-Bast. Dit te zamen tot een grof poejer gestampt,
A 2 zet-

zette men op eene Flesch witte Wyn of Genever, en gebruike daar van dagelyks een teugje.

8. Vind men zich door Menschlievendheid en plicht geroepen, om by de Zieken te verkeerem, dan spoel men gedurig den Mond met Azyn en Water, men houde een stukje Myrrhe of Angeliën-Wortel in de mond, en werpe het speekfel telkens uit, het rooken van een Pyp Tabak is ook in dezen nuttig en aan te pryzen, indien het den lyder niet hindert, nimmer eete of drinke men in het Zieken-vertrek.

Betrekelyk de tweede Vrage.

1. Word iemand door de Pers-Loop overvallen, hy beproeve geenzinds de meest al schadelyke Huysmiddelen, doch geeve de Municipaliteit van zyne woonplaats kennis van zynen toestand, die als dan kundige hulp zal verschaffen, of hy kieze zich een Artz die deszelfs vertrouwen waardig is.
2. Men zondere de Kranken terstond van de Gezonden af, en spreide hen eene legerstede in een van het overig Huysgezin afgescheiden Vertrek. Dit Verblyf houde men zo veel het zyn kan zuuyver, men ververfche de lucht door een vengster te openen, of door een lichtig houdvuur op den haard te onderhouden, de damp van Azyn kan ook tot verbetering van de lucht in 't Zieken-Vertrek dienen, of het affteken van een weinig Buskruid in het Vertrek.
3. Men

3. Men verkieze tot Oppassers van de Zieken, kan het zyn, de zulken die voorheen deze ziekte hebben doorgestaan: hoe zeer ik het niet voldongen rekene, dat men slechts eenmaal voor de Pars-Loop vatbaar is, schynd men echter minder raakbaar voor de schichten van deze Kwaal, als men dezelve eens heeft doorgestaan.
4. Men begrave de ontlaste stoffen van de Lyders terstond en spoele de Pot telkens zuiver uit, of men strooje zand in de Pot, waar in ze is uitgeworpen, ten einde te verhoeden, dat deszelfs bederffelyke uitdamping en reuk, 't meest geschikt om de ziekte voort te planten, zich niet verspreide, moet men tot onderricht van den Geneesheer de uitgeworpen stof bewaaren, dan zette men dezelve in een wel toegedekte Pot in de open lucht.
5. De geene die van deze Ziekte hersteld zyn, moeten in den kring der zamenleving niet te rug keeren, of in de Kerk verschynen, zonder alvorens geheel van kleding verwisfeld, en zich nauwkeurig gereinigd te hebben.
6. De Lyken van hun, die aan deze Ziekte gestorven zyn, moet men zonder te ontkleeden, spoedig kisten, de Kist terstond nauwkeurig toemaken, en voords ten eersten begraven, niet in de Kerk, veel min in een Graf-Kelder binnen dezelve, maar op het Kerkhof, en wel diep onder den grond. Men

Men verrichte dit zonder Lyk - Staatsie of Klokken-
geluy, ook houde men geene Doodmalen of zoort-
gelyke Byeenkomsten in Huyzen waar de Ziekte is.

7. Het Bedde, waar op de Lyder gestorven is, moet lang
en naauwkeurig gelucht worden, de Dekens &c.
naauwkeurig gewaschen en gespoeld, het Linnen voor-
al moet eerst in Zooy-Water gezet, en dit afgego-
ten zynde, verder gewaschen worden.

8. Verkoop van Meubels en Huysraad des Overlede-
nen, of verdeeling van dezelve onder de Erfgenaa-
men, moet men uitstellen, tot dat de Ziekte ge-
heel geweeken is, terwyl dit alles intusfchen behoor-
lyk gelucht en gezuiverd kan worden.

T E A R N H E M,

By WILL. ALB. VAN GOOR, ordin. Provintiaalen
en Quartiers Drukker, 1796.